

СОКОБАЊСКА СЕЋАЊА НА ИВУ АНДРИЋА¹

БОРИВОЈЕ А. Р. ЈОВАНОВИЋ

*Астрономско друштво «Руђер Бошковић», Београд, Калемегдан,
Горњи град, 11000 Београд, Србија*

Резиме: У два кратка текста евоциране су успомене на ђачке дане проведене у Сокобањи и много година касније сусрет са доктором у Сокобањи, Владимиром Живановићем, колегом из ђачких дана. Из евоцирања успомена испливали су интересантни и вероватно мање познати детаљи из живота Иве Андрића.

Кључне речи: Иво Андрић, Сокобања

1. СЕЋАЊА НА ЂАЧКЕ ДАНЕ

У Сокобању сам дошао средином августа 1946. године. Смештен сам у Дечји дом који је био у вили „Бота“ у самом подножју планине Озрен. „Бота“ је велика лепа зграда са два спрата и великом терасом испред на висини првог спрата. У приземљу постоји кухиња, трпезарија, оставе, кројачница и умиваоница. По средини сваког спрата простире се ходник, а са обе стране ходника су спаваће собе (једна соба је амбуланта) и на крају тоалети. Лице виле је окренуто на север и гледа на варош, на средиште Бање, која је у удолини на левој обали реке Моравице. Поред ове зграде на источној страни постоји мања зграда коју смо звали „Мала Бота“. Она има подрум, приземље и спрат. У приземљу су четири собе, наше учионице, а на спрату свечана сала са библиотеком и клавиром. У подруму су оставе и извор воде (бунар), тако да су обе зграде имале свој локални водовод. Двориште је пространо, ограда, са путем, зеленилом и неколико клупа. Изнад, уз Озрен, је пространа пољана, на којој смо се одмарали, учили и играли се. Преко зиме су то терени за скијање и санкање.

---

¹ Мемоарски запис покојног астронома и физичара Б. Јовановића, посленика на пољу едукације, метеоритике и филозофије астрономије и сродних наука, са детаљима занимљивим за његову биографију. - *Примедба уредника.*

Власници „Боте“ су објекте подигли за туризам. На самом крају рата, нове власти су све ово национализовале и претвориле у Дечји дом за ратну сирочад. Чули смо да су се власници одселили у Трст.

Ово је био мушки дом који је имао управника, два васпитача и мањи број помоћног особља. Сви дечаци су униформисани, живели су полувојничким животом, па и у школу смо ишли постројени.

Наша школа је била Нижа гимназија у трајању од три године. Зграда наше Гимназије је била некада резиденција, конак, српског владара књаза Милоша. На главној је улици, а преко пута је парк и два купатила : мушки и женски базен, из времена турске владавине. Још увек се користе. Ту смо се и ми групно купали. Уз улицу поред парка има неколико клупа. Предмете су нам предавали факултетски образовани професори. Скоро сви смо се трудили да учимо и да добро знамо.

Нас овако униформисане поред школе, на улици, сретао је један озбиљан човек у сивом мантилу и шеширу на глави. Распитивао се да ли идемо у гимназију, како учимо, ко нам предаје српски језик и књижевност, читамо ли књиге, итд. Често је овуда шетао и понекад седео на једној клупи. Ми смо га тако познавали, али нисмо знали ко је и чиме се бави. Веровали смо да је непристојно да га испитујемо и били смо стидљиви. После Мале матуре смо се разишли. Нас неколико је отишло у Ниш у Вишу гимназију у трајању од пет година. Опет Дечји дом, познат као „Енглески дом“, подигнут са таквом наменом после првог светског рата. Почетком педесетих година чули смо за Иву Андрића и видели његове слике у новинама. Можда смо већ читали *Мост на Жепи*. Препознали смо нашег знанца из Сокобање. Оно је, дакле, био Иво Андрић. После смо имали и у обавезној лектури његове књиге: *Проклета авлија*, *На Дрини ћуприја* и још коју по избору.

Када је Иво Андрић добио Нобелову награду за књижевност, ми сада већ бивши нишки гимназијалци, били смо на почетку својих професио-налних каријера.

2. УДРУЖЕНА СЕЋАЊА 2001. ГОДИНЕ

У Сокобању сам отишао првих дана септембра 2001. године и провео сам двадесет дана опорављајући бронхије, а и срце уједно. На моју радост срео сам свог школског друга Владимира Живановића. Заједно смо били пет година у истом одељењу нишке Гимназије. Владо је био дечји ортопед по струци. По дипломирању на Медицинском факултету у Београду, запослио се у Сокобањи.

Почетком шездесетих година минулог века, добио је у задатак да се брине о здрављу Иве Андрића. Често су разговарали о разним темама.

Када је добио Нобелову награду за књижевност, Иво Андрић је рекао доктору Влади да **је све време рата живео у Сокобањи, да је становао у вили „Бота“ и да је тамо написао роман *На Дрини ћуприја*, а не у Београду** како неки изнесе. Наводно је изјавио: Нећу да кажем у којој сам

соби био, да не би неком пало напамет да тамо прави музејске поставке. Могу само да кажем да сам био на првом спрату и да сам са прозора гледао право на Ртањ. По ослобођењу, отишао сам у Београд, али сам врло често овде у Сокобањи која је постала лепа варошица.

Када сам чуо ово сведочење од Владе, веома сам се обрадовао, јер сам у „Боти“ провео хиљаду дана. Прве године сам спавао у соби на другом спрату са јужне стране и прозори су окренути ка Озрену, а наредне две године на првом спрату. Овде су прозори на северној страни и када се из моје собе погледа кроз прозор, види се у даљини Ртањ купастог облика (Да ли је то та иста соба?).

Озрен сам прилично добро упознао. На њему је уређено летовалиште на платоу испод стеновитог брега који се називао „Три брата“. Али, Ртањ је био далеко и својим изгледом је мамио погледе и мамио да се до њега оде. Жеља за Ртњом је остала неиспуњена. Када смо у другом разреду добили за писмени из српског слободну тему, ја сам без премишљања написао наслов: Излет на Ртањ. Измаштао сам путовање до Ртња. Наредног часа када се о том писменом расправљало, ја нисам био због болести. Моји другови из одељења су ми саопштили да је мој рад као најбољи прочитан и да је професорица питала да ли сам ја стварно ишао на Ртањ и у чијем друштву. То је остало без одговора. Сада помишљам: колико ли је Иво Андрић био опседнут погледом на Ртањ! Ја сам задовољан што ме ова сећања вежу за Иву Андрића чија су целокупна дела на полици у мојој радној соби.

Градишка, марта 2012

Делимично помрачено Сунца на заласку, снимиио Б. Јовановић, 31. марта 2002. у Градишки.

MEMORIES FROM SOKOBANJA ON IVO ANDRIĆ

In two short text author recall memories to school days in Sokobanja town and the meeting in Sokobanja, many years latter with doctor Vladimir Živanović, colleague from school days. Some interesting details, probable not commonly known, from life of Nobel laureate Ivo Andrić, are also given.

Key words: Ivo Andrić, Sokobanja